

Коровіна Н.В.кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**Кіндій А.П.**здобувач вищої освіти
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**Korovina Natalia, Kindii Alina**

V. N. Karazin Kharkiv National University

**ЛІСОВІ РЕСУРСИ ЯК ЧАСТИНА
ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ****FOREST RESOURCES AS PART
OF THE COUNTRY'S ECONOMIC POTENTIAL**

Метою статті є дослідження ролі лісових ресурсів в економічному потенціалі національної економіки, виявленні сучасного стану та проблем лісового господарства в Україні. Показано, що ліси є надзвичайно важливими для екосистеми будь-якої держави та виконують ряд екологічних функцій. Крім того охарактеризовано лісове господарство як значиму частину економіки країни. Придільено увагу впливу лісових ресурсів на лісозаготівлю, мисливство, різні напрямки лісопереробної промисловості, харчову, фармацевтичну, енергетичну, туристичну галузі, а також на науку, освіту, культуру. Висвітлено серед іншого інфраструктурний, експортний і міжнародний потенціал лісових екосистем. Також у статті розглянуто довоєнні проблеми лісового господарства і ті, що спричинені повномасштабною війною: окупація, забруднення ґрунтів та водойм, значне зростання кількості пожеж, замінування територій, незаконна вирубка дерев, зупинка мисливської діяльності, збитки лісовій інфраструктурі, неможливість проводити звичайні лісоохоронні заходи тощо.

Ключові слова: економічний потенціал, лісові ресурси, лісове господарство, національна економіка.

Forests are extremely important for the planet ecosystem and perform a number of ecological functions: they provide oxygen, regulate the climate, protect the soil from erosion, regulate water flows and contribute to the purification of the natural environment, and they are a habitat for numerous living creatures. But besides, forestry is characterized as a significant part of the country's economy. The purpose of the article is to study the role of forest resources in the economic potential of the national economy, to identify the current state and problems of forestry in Ukraine. In the work the attention is paid to the influence of forest resources on logging, hunting, various branches of the wood processing manufacturing, on food, pharmaceutical, energy, and tourism industries, as well as on science, education, and culture. Among other things, the infrastructural, export and international potential of forest ecosystems is highlighted. It is emphasized that irresponsible forest use can lead to catastrophic environmental consequences, including floods, landslides, destruction of buildings and disruption of the balance of ecosystems, etc. For this reason, it is justified that the forestry industry requires a rational and careful approach, as well as compliance with the principles of sustainable forestry. The article lists the pre-war problems of forestry: imperfect distribution of management functions, complications in property rights realization, high level of corruption and illegal activities in forests, shortage of relevant specialists in the field, deterioration of the sanitary condition of forests, lack of incentives for the introduction of nature-saving technologies, etc. A special place is given to the assessment of the impact of a full-scale war on forestry: the occupation of large forest areas, soil and water pollution, a significant increase in the number of fires, mining of territories, illegal felling of trees, stoppage of hunting activities, damage to forest infrastructure, inability to carry out normal forest protection activities, etc. It was concluded that all these problems have an extremely negative impact on the state of Ukraine's forest resources, but the final assessment of damage to forest ecosystems can be established after surveys, which will actually be conducted only after the end of the war. But despite the war, forestry is trying to continue fulfilling its obligations to the national economy and society. Therefore, state, public and international support, implementation of effective management of forest resources are an extremely important tasks in modern conditions.

Key words: economic potential, forest resources, forestry, national economy.

Постановка проблеми. Ліси є надзвичайно важливими для екосистеми планети та для благополуччя суспільства. Вони забезпечують ряд цінних ресурсів і функцій, включаючи постачання корисних продуктів, таких як деревина, ягоди та лікарські рослини, а також створення середовища для різноманітності тварин. Ліси мають значний вплив на довкілля, забезпечуючи кисень, захищаючи ґрунт від ерозії, регулюючи водні потоки та сприяючи очищенню природного середовища. А також вони відіграють критичну роль у збереженні природного балансу, забезпечуючи не лише матеріальні ресурси, а й сприяючи здоров'ю та добробуту суспільства в цілому. Але крім цього, ліси ще є і важливими економічними ресурсами будь-якої країни, і Україна не є винятком.

Очевидно, що війна, що почалася ще у 2014 році дуже вплинула на стан в цілому економічного потенціалу країни, і на ліси як невід'ємну його частину. Актуальним завданням стає охарактеризувати сучасну ситуацію у лісовому господарстві, описати існуючі проблеми, щоб була можливість правильного планування розвитку лісових ресурсів і розробки ефективної стратегії управління ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки лісове господарство одна з найдавніших, то існує доволі багато наукових і науково-практичних робіт, присвячених йому. Наприклад, теоретичні основи досліджень лісового господарства розглядаються в роботах Антоненко І., Бобко А., Василишина Р., Голяна В., Дейнеки А., Дунської А., Колісник Б., Мельник Т., Павліщук О., Попадинця Н., Римара М., Ткача В., Фурдичка О., Шевченка Г., О. Шубалого О.

Проблемам використання лісових ресурсів і можливостям підвищення ефективності їх використання присвячено дослідження Волинець І., Дребота О., Дяченко Я., Карпук А., Коваль Я., Кравця П., Леню Р., Лицур І., Марчук Ю., Полюги В., Сенько Є., Соловей І., Хорошко О., Шершуна М., Шоста І.

Необхідність подальшого поглиблення теоретичних і прикладних розробок виникає через військові дії на території нашої країни, під час яких лісові екосистеми піддаються великій небезпеці, що призводить до змін в умовах ведення лісового господарства. Це все потребує актуальної характеристики економічного потенціалу лісових ресурсів і оцінки сучасних проблем в цій галузі.

Мета статті полягає у дослідженні ролі лісових ресурсів в економічному потенціалі національної економіки, виявленні сучасного стану та проблем лісового господарства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ліси є найбільш поширеними та найціннішими

серед усіх типів наземних екосистем. «Вони володіють найбільшим обсягом рослинної маси на Землі, становлячи 82% фітомаси, а також мають величезний об'єм деревини, перевищуючи 300 мільярдів кубічних метрів. Важливо відзначити, що ліс є відновлюваним природним ресурсом, що робить його цінним з екологічної та економічної точок зору, у відміню від інших органічних та неорганічних джерел, таких як нафта, газ, кам'яне вугілля та мінерали» [1].

Лісистість України становить лише 15,9% і вважається невисокою. Але за абсолютними показниками, такими як площа лісів, Україна займає 9-те місце у Європі, а за запасами деревини – 7-те місце [2, с. 3]. Важливо і те, що за рік в лісах України в середньому приростає 35 млн м³ деревини. Звичайно, що приріст є неоднорідним і досить сильно коливається в залежності від регіону. Втім «відбувається поступове збільшення запасу, що підтверджує значний економічний і природоохоронний потенціал наших лісів» [2, с. 5].

Ліси в нашій країні відповідно до ст. 39 Лісового Кодексу України залежно від їхнього екологічного і соціально-економічного значення та від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії: «захисні ліси»; «рекреаційно-оздоровчі ліси»; «ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення»; «експлуатаційні ліси» [3].

Звичайно, екологічні функції лісів вкрай важливі: газорегуляція; регуляція клімату; попередження руйнування (деградації) в лісовій екосистемі; регуляція водообміну, водозабезпечення; збереження ґрунту і ґрунтоутворення, кругообіг поживних речовин; розкладання органічного матеріалу, очищення та асиміляція відходів; запилення і розмноження рослин, а також біологічний контроль, що забезпечує збалансованість екосистеми. Втім крім цього, ліси грають свою роль і в економічній системі країни.

Серед економічних функцій лісів перше, що хотілося б згадати, це лісозаготівля. Лісозаготівля є однією з найстаріших галузей людського господарства. Вона почалася тисячі років тому, коли люди вперше почали використовувати деревину як матеріал для будівництва примітивних домів, споруд та інструментів. Лісозаготівля полягає у збиранні, обробці та вивезенні деревини з лісів для використання у різних галузях промисловості та будівництва. Ця діяльність є економічно важливим сектором, який забезпечує деревину для виробництва меблів, паперу, будівельних матеріалів та інших товарів лісопереробної промисловості, а також для задоволення потреб побутових споживачів.

Лісозаготівля включає в себе ряд етапів, таких як вибірка дерев, їхнє рубання, транспортування та переробка. Важливо, щоб ці процеси здійснювалися з урахуванням принципів сталого лісового господарювання, збереження біорізноманіття та екологічної рівноваги лісових екосистем. Крім того, ефективно використання деревини як відновлюваного джерела енергії сприяє зменшенню використання нафтопродуктів та викидів парникових газів, сприяючи більш сталому та екологічно чистому розвитку. Правильне лісокористування сприяє збереженню лісів та регулюванню клімату, але недбале вирубування може призвести до втрати лісових масивів, зниження рівня ґрунтових вод, зменшення біорізноманіття.

Серед акторів на ринку лісозаготівлі присутні державні лісництва: вони належать державі, компанії обов'язково отримують дозволи на використання лісових ресурсів, а ціни на лісорубні роботи та деревину регулюються державою; приватні лісництва: вони можуть самостійно вирішувати, коли та які дерева заготовляти, а також встановлювати ціни на деревину (тут ціни можуть відрізнятися в залежності від місця розташування, величини замовлення та вимог споживачів).

Україна має приблизно таку саму площу лісів, як Польща чи Німеччина. При цьому в неї ще є достатній потенціал зростання у галузі, бо у «2021 році заготівля деревини в Україні становила близько 18 млн м³, у Польщі – 43 млн м³, а в Німеччині – 82 млн м³... Через нерівномірність лісозабезпеченості існують як фінансово сильні лісогосподарські підприємства, які можуть здійснювати інвестиції у розвиток лісів, так і хронічно фінансово слабкі лісогосподарські підприємства. Останніми роками в Україні закріпилися великі міжнародні компанії з деревообробної промисловості. Навколо великих компаній деревообробної галузі сформувалися регіональні лісопромислові кластери з відповідним впливом на зайнятість та імпульсами для розвитку регіональної інфраструктури» [4, с. 5].

Лісозаготівельні компанії можуть мати власні деревообробні підприємства або постачати деревину на інші підприємства. Ціни на деревину визначаються з урахуванням витрат на лісозаготівлю, транспортування та обробку. А деревообробні підприємства вже використовують деревину для виробництва різноманітних товарів, таких як меблі, папір, будівельні матеріали тощо. Тут ціни на деревину можуть бути під впливом попиту на кінцеві продукти та конкуренцією на ринку.

Важливу роль на ринку також відіграє і будівельна промисловість: точніше компанії, що

займаються будівельними роботами, використовуючи деревину для спорудження будинків, мостів, меблів і т.д. Необхідно згадати і енергетичний сектор, а саме виробництво, пов'язане з деревним паливом або біомасою, які використовуються для виробництва електроенергії або тепла. Окремими споживачами деревини є целюлозно-паперові фабрики (виробництво паперу, картону та інших паперових виробів) та друкарні. І, звичайно, не можна не згадати про те, що сама по собі деревина може бути експортована в інші країни і, таким чином, стає складовою зовнішньоекономічного потенціалу країни.

Сьогодні лісозаготівля, підлаштовуючись під таке різноманіття акторів ринку використовує широкий спектр сучасних і традиційних методів і прийомів, а також намагається ставати більш ефективною і менш травмуючою для довкілля, включаючи специфічну вирубку дерев, залучення гвинтокрилів для перевезення деревини, використання спеціалізованих машин і технологій для зменшення впливу на довкілля. Існують також екологічні підходи до лісозаготівлі, які стежать за збереженням природних ресурсів і екосистем. Для забезпечення сталості лісозаготівлі та відновлення лісових ресурсів були створені системи лісових сертифікатів. Такі сертифікати підтверджують, що лісозаготівля відбувається за певними стандартами сталості та враховує екологічні, соціальні та економічні аспекти. Наприклад, системи сертифікації, такі як «FSC» (Forest Stewardship Council)» [5] та «PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification)» [6], встановлюють стандарти та критерії, які повинні виконуватися при управлінні лісовими ресурсами. Це, перед усім, включає в себе заборону на незаконне вирубування, захист біорізноманіття, збереження природних екосистем та інші аспекти сталого господарювання лісами. Безвідповідальне лісовикористання і зокрема рубка дерев може призвести до катастрофічних екологічних наслідків, серед яких повені, зсуви ґрунту, руйнування будівель та порушення рівноваги екосистем тощо. З цієї причини лісозаготівля вимагає раціонального і дбайливого підходу, а також дотримання принципів сталого лісового господарства.

Наступна галузь тісно пов'язана з лісами – це мисливство. В Україні 20% мисливського господарства ведеться у лісових угіддях на площі 8 млн. га з загальної в 38,8 млн. га. Мисливське господарство як галузь – це «напрямок екологічно-економічної діяльності у сфері природокористування, спрямований на стале, збалансоване використання мисливських тварин як природного багатства та компонента екосистем...» [7, с. 3]. Свій внесок в економіку кра-

їни галузь здійснює різними шляхами: сприяє «розвитку суміжних з мисливським господарством галузей та сфер діяльності: мисливського та екологічного туризму, вольтерного господарства, екологічних парків, стрілецького спорту, об'єктів готельно-рекреаційної сфери, виробництво харчових продуктів з дичини, предметів декору, таксидермії; розвитку ринку професійних послуг у сфері обліку, аудиту та моніторингу чисельності мисливських тварин; розвитку непромислових територій, сільських громад та місцевої економіки» тощо [7, с. 7].

Також варто згадати, що вирощування продуктів харчування та лікарських засобів, що відбувається у лісних господарствах, відіграє важливу роль у забезпеченні харчової та фармацевтичної галузі. Лісові екосистеми надають унікальні можливості для вирощування різноманітних продуктів, які можуть бути використані для харчування, лікування та інших цілей. Наприклад, дикорослі ягоди, гриби, трави та інші продукти, які можна зібрати в лісі, мають велике значення для місцевих громад та економіки в цілому. Таким чином ліси мають значення у забезпеченні продовольчої та медичної безпеки, а також у збереженні екосистем та підтримці сталого розвитку місцевих громад.

Важливо визнати і роль лісів у розвитку галузі туризму і рекреації, які мають велике і економічне, і соціальне, і культурне значення для кожної країни. Туризм у лісових масивах дозволяє людям споглядати, насолоджуватися природою, здійснювати активний відпочинок, відвідувати екологічно чисті території, а також вивчати та досліджувати різноманітні види рослин і тварин. Ліси також створюють унікальні місця для пішохідних та велосипедних маршрутів, пікніків, кемпінгів, мисливства, рибальства та інших видів відпочинку. Розвиток туризму у лісових районах сприяє розвитку місцевої інфраструктури та підприємництва, зокрема, готельно-ресторанного господарства, ремесленницьких та розважальних послуг. Це створює нові можливості для бізнесу та збільшення доходів населення, сприяючи соціальному та економічному зростанню у регіонах.

Лісові масиви також приваблюють представників галузей науки, освіти та культури. Вони є базами наукових досліджень і базами практик для певного переліку освітянських і наукових напрямків, а також місцями для вивчення і збереження культурної спадщини. Деякі ліси є частинами заповідних зон і охороняються не тільки національним, а й міжнародним правом, приваблюючи закордонних спеціалістів і дослідників.

Таким чином, лісові ресурси є невід'ємною частиною економічного потенціалу країни.

Вони можуть сприяти її економічному зростанню і розвитку через роботу галузей і видів діяльності, пов'язаних з лісами, шляхом створення робочих місць у лісовому господарстві, туризмі, деревообробній промисловості та інших суміжних секторах економіки, через залучення внутрішніх і іноземних інвестицій у розбудову інфраструктури, покращення умов діяльності, дослідження, збереження і розвиток лісового господарства в цілому. Є безпосередній вплив і на державне виробництво, і на малий, середній і великий бізнес. Важливе значення мають ліси для організації сільських та міських територій. В цілому лісові екосистеми підтримують економічний розвиток, соціальний прогрес та збереження природи і культури.

Треба визнати, що лісове господарство України, як і будь-яка інша галузь і до війни стикалося з рядом серйозних проблем і викликів, які впливали на стан та ефективно використання лісових ресурсів. У «Державній стратегії управління лісами України до 2035 року» [8], що була схвалена у 2021 році, дослідники виділяли наступні проблеми:

– «необхідність забезпечення балансу між екологічними, економічними та соціальними функціями ведення лісового господарства»: забезпечення балансу вимагає комплексного підходу, який враховує потреби як сьогодення, так і майбутніх поколінь. Це означає збереження лісових екосистем, забезпечення стабільного доходу від лісового господарства та забезпечення соціальної справедливості у розподілі користі від лісових ресурсів;

– «недосконалий розподіл функцій управління, що призводить в окремих випадках до дублювання функцій або втрати їх виконання, незбалансованість системи правовідносин між суб'єктами лісового господарства з урахуванням можливої наявності конфлікту інтересів»;

– «високий рівень корупції та незаконної діяльності в лісах»: це призводило до незаконного вирубу лісів, порушення екологічного балансу та збитків для суспільства;

– «дисбаланс фінансового забезпечення лісгосподарської діяльності, відсутність належного фінансування заходів з ведення лісового господарства та дефіцит відповідних фахівців у галузі»: це ускладнювало ефективне ведення лісового господарства та збереження лісових ресурсів. Ця проблема вимагає належної уваги держави та залучення відповідних ресурсів для підтримки галузі;

– «погіршення санітарного стану лісів»: зростання кількості хвороб та шкідників може призвести до значного погіршення санітарного стану лісів та збитків для лісового господарства;

– «недостатня лісистість території України»: призводить до багатьох проблем, таких як втрата біорізноманіття, зменшення екологічної стійкості, загрози ерозії ґрунтів та зниження якості повітря;

– «застаріла інформація про ліси та лісове господарство України»: відсутність актуальних даних про лісові ресурси та стан лісів ускладнює прийняття раціональних управлінських рішень;

– «ускладнення реалізації прав власності (користування) на ліси»: відсутність чітких правових механізмів щодо власності та користування лісовими ресурсами може призводити до конфліктів між різними зацікавленими сторонами;

– «відсутність механізмів управління лісами комунальної власності»: брак ефективного управління лісами, що перебувають у комунальній власності, може призводити до недооцінки їхньої вартості та неефективного використання;

– «відсутність економічних механізмів стимулювання запровадження природозберігаючих технологій або їх елементів, охорони, захисту, розширеного відтворення лісів, зокрема на землях приватної власності»: брак стимулів для впровадження природозберігаючих технологій у лісовому господарстві може призвести до недооцінки екологічних втрат та недоліків у збереженні лісових ресурсів;

– «відсутність прозорого механізму продажу деревини; незаконні рубки та обіг незаконно добутої деревини»: нелегальна вирубка лісів та незаконний обіг деревини є серйозними проблемами, які спричиняють збитки для довкілля та економіки країни;

– «низький рівень довіри до лісівників у суспільстві»: недостатня відкритість та прозорість управління лісовими ресурсами призводить до втрати довіри суспільства до діяльності лісовиків;

– «низька відвідуваність лісів громадянами для рекреаційних цілей, недостатній рівень рекреаційної та екоосвітньої інфраструктури в лісах та місцях масового відпочинку населення»: низький рівень комфорту у лісах зменшував привабливість лісів для відпочинку громадян і знижував потенціал туристичної галузі, брак екоосвітніх заходів у лісах обмежував можливості населення отримувати знання про ліси та природу, а також здійснювати екологічно свідомий відпочинок;

– «гендерна нерівність – недостатнє представництво жінок у лісовому господарстві, особливо на керівних та відповідальних посадах»: гендерна нерівність у лісовому господарстві обмежує різноманітність перспектив та призводить до недоліків у прийнятті рішень.

– «шкода та збитки, завдані лісовому господарству внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» [8].

Безсумнівно, останній пункт значно погіршився через повномасштабні військові дії, які позначила свій слід на різних аспектах життя суспільства, включаючи лісове господарство. Серйозні виклики та проблеми постали не тільки перед військовими, війна прямо вплинула на екологічну, економічну та соціальну сфери, наслідки можуть бути довгостроковими та відчутними упродовж багатьох років.

Як зазначають дослідники, «значна частина адміністративної території Держлісагенства постраждала від обстрілів. Близько чверті державних підприємств були змушені зупинити виробництво. Загалом від військових дій постраждало близько 2,9 мільйона гектарів лісу. «Станом на 1 жовтня 2022 року 450 000 га все ще залишаються окупованими та/або піддаються активним військовим діям (тобто 15 лісгоспів, 63 лісництва на півдні та південному сході країни). Близько 2,45 млн га на півночі та сході країни на той час були звільнені» [4, с. 10].

Серед серйозних проблем зазначають забруднення ґрунтів та водойм, в тому числі забруднення від викидів радіонуклідів, важких металів та інших токсичних речовин; накопичення відходів, військового обладнання і боеприпасів, а також трупів людей і тварин; значне зростання площ і кількості пожеж у лісах, незаконна вирубка дерев, пошкодження ділянок лісу, що мають високу цінність; пошкоджена внаслідок будівництва фортифікаційних споруд, проблема розмінування територій; неможливість проводити звичайні різноманітні лісоохоронні заходи тощо [2; 4; 8].

Треба також сказати, що в мисливські сезони 2022/2023 та 2023/2024 полювання в Україні не проводилось у зв'язку з заборонаю на період дії військового стану, що також негативно позначається на мисливському і лісовому господарстві. Експерти наголошують, що «без термінових і зважених заходів епізоотичне благополуччя та біорізноманіття України опиняться під серйозною загрозою в умовах воєнного стану» [9]. І одночасно визнають, що «на сьогодні визначити повний обсяг збитків, завданих біорізноманіттю, неможливо через забруднення окремих ділянок мисливських угідь вибухонебезпечними предметами», але вкрай важливе не ігнорувати мисливську галузь, а займатися впровадженням «заходів, спрямованих на реабілітацію мисливських угідь та відновлення популяцій диких тварин і середовища їх існування, пошкоджених внаслідок збройної агресії російської федерації проти України» [10].

Привертає увагу громадськості і те, що постраждали також території міжнародного значення, зокрема окуповані території «17 водно-болотних угідь та 160 територій Смарагдової мережі (2,9 млн га). Російські окупанти захопили 13 національних парків, 8 природних заповідників та 2 біосферні заповідники в Україні» [4, с. 10-11].

Звичайно, остаточну оцінку пошкоджень і нанесеної екосистемам лісів шкоди можна буде встановити після обстежень, які реально буде провести тільки після закінчення війни. Крім того говорити «про реальний визначений розмір шкоди ще зарано, адже окрім економічного значення лісів, ліси виконують важливі екологічні функції, зокрема: водоохоронні, водорегулюючі, рекреаційні, естетичні, виховні, санітарно-гігієнічні та інші. Важко підрахувати шкоду, яка була завдана лісу, як екосистемі, шкоду, яка була завдана об'єктам тваринного світу, які перебували у лісах, тощо» [10].

Але вже зараз очевидно, що нанесено значну збитки екосистемам лісів, є загроза біорізноманіттю і природному середовищу, а деякі впливи може призвести до екологічних катастроф. Також можна констатувати, що у лісовому секторі відчуваються значні економічні втрати через зниження обсягів лісорубних робіт, припинення мисливства, втрату доступу до деяких лісових масивів, зупинку багатьох підприємств та зниження попиту на лісопродукцію внаслідок загального економічного спаду, переривання ряду транспортних шляхів і міжнародних торговельних відносин. Це призводить до збільшення безробіття та загроз соціальній стабільності в галузі. Одночасно знижується і кількість і якість робочої сили, зайнятої в лісовому господарстві: «з початку війни 2 659 осіб було мобілізовано», і це данні тільки за 2022 рік. Тож галузь втрачає цінні кадри, що теж має негативний вплив на її подальше існування [4, с. 10].

Таким чином, українське лісове господарство стикається зі значними викликами та проблемами, що впливають на стан та ефективне використання лісових ресурсів. Найгострішими є наразі проблеми прямо і непрямо завдані лісовому господарству внаслідок збройної агресії РФ проти України. Їх вирішення вимагає системного підходу, активної

участі всіх зацікавлених сторін та ефективного впровадження заходів, спрямованих на збереження та раціональне використання лісових ресурсів.

Висновки з проведеного дослідження. Отже ліси України відіграють важливу роль у розвитку країни як цінний ресурс, що забезпечує промислову сировину, забезпечує діяльність пов'язаних галузей, сприяє розвитку освіти і науки, стабілізації навколишнього середовища, підтриманню екологічного та економічного балансу країни. Ліси, як показує і теорія, і практика мають значний економічний потенціал і водночас виконують важливі екологічні функції. Тому лісове господарство та раціональне використання ресурсів передбачають розробку лісогосподарських планів, які враховують не лише економічні, а й екологічні цілі. Це включає контроль за вирубкою, відновленням лісів та заходи збереження біорізноманіття, створюючи таким чином баланс між економічними потребами та збереженням лісових ресурсів.

Зараз економічне оцінювання лісових ресурсів не ведеться належним чином, оскільки державний інтерес у їх раціональному використанні та охороні зменшується у зв'язку з необхідністю вирішувати військові задачі. Це спричиняє зниження контролю і ефективності ведення і управління лісовими екосистемами, що призводить до втрат у лісовому господарстві. Відсутність економічного аналізу ускладнює підтримку і розвиток лісогосподарського сектору. На сьогоднішній день лісове господарство знаходиться в критичному стані, що викликано, в першу чергу, збройною агресією РФ проти України. Мільйони гектарів лісів залишаються під окупацією, ще на декількох мільйонах гектарів продовжуються активні бойові дії, продовжуються пожеги та вирубка деревини, які спричиненні бойовими діями на територіях; гине і флора, і фауна лісів.

Але попри війну та її численні наслідки, лісовий та деревообробний сектор України з високою інтенсивністю намагається продовжувати виконувати свої зобов'язання перед національною економікою та суспільством. Тому державна, громадська і міжнародна підтримка, впровадження ефективного управління лісовими ресурсами є надзвичайно важливим завданням в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Грицик В., Канарський Ю., Бедрій Я. Екологія доквілля. Охорона природи : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2018. 290 с.
2. Публічний звіт Голови Державного агентства лісових ресурсів України за 2022 рік. *Державне агентство лісових ресурсів України* : державний веб-сайт. URL: <https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/public/zvit/publicnii-zvit-za-2022.pdf> (дата звернення: 10.04.2024).

3. Лісовий кодекс України : Закон України від 21 січня 1994 року № 3852-XII. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. ст. 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 07.04.2024).
4. Віппель Б., Семицька Г. Аналіз очікуваного впливу поточної війни та післявоєнного періоду на державне лісове господарство та лісові ресурси в Україні. Звіт в рамках проекту Впровадження сталого лісового господарства, Україна (SFI). 2023. 30 с. *Sustainable Forestry Implementation*: веб сайт. URL: https://www.sfi-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/wippel_war-impacts_report-ukr_31.12.2022-1.pdf (дата звернення: 28.04.2024).
5. How the FSC system works. *FSC*: веб-сайт. URL: <https://fsc.org/en/how-the-fsc-system-works> (дата звернення: 17.04.2024).
6. Standards and Guides. *The Programme for the Endorsement of Forest Certification*: веб-сайт. URL: <https://www.pefc.org/standards-implementation/standards-and-guides> (дата звернення: 17.04.2024).
7. Марчук І. Затверджено проект Стратегії розвитку мисливського господарства України. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. *РАДА*: офіційний вебпортал парламенту України. 2023. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/241175.html (дата звернення: 03.05.2024).
8. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1777-р. *РАДА*: офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 07.05.2024).
9. Експерти б'ють на сполох : біобезпека України під загрозою в умовах воєнного стану. *Відкритий ліс*: веб-сайт. 2024. URL: <https://www.openforest.org.ua/282456/> (дата звернення: 17.05.2024).
10. Стратегія мисливського господарства на період до 2035 року. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. 2024. URL: https://drive.google.com/file/d/1_s7eed8VFr3NG-RILeR-4mQQjWhV0aiz/view?fbclid=IwAR3yxGXDwFRMqHer8tsrGaFRgn03Y8v0Q4LOC_EGEc8inRJYKQqBJkP4sU_aem_AXR1n9TJOf1blEwMTdPUbg1NMG-3tCpxRg02ozUybZEG288A0BtbjE-ySEjigU62DzeNs9bKWrsOsUL2Z23GVY_5 (дата звернення: 17.05.2024).
11. Заверюха М.М. Лісова галузь в умовах воєнного часу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 330–332.

References:

1. Hrytsyk V., Kanarskyi Yu., Bedrii Ya. (2018) *Ekolohiia dovkillia. Okhorona pryrody: navchalnyi posibnyk* [Ecology of the environment. Nature protection: study guide]. Kyiv: Kondor. (in Ukrainian)
2. Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy (2022) Publichnyi zvit Holovy Derzhavnoho ahentstva lisovykh resursiv Ukrainy za 2022 rik [Public report of the Head of the State Forest Resources Agency of Ukraine for 2022]. Available at: https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/publich_zvit/publichniizvit-za-2022.pdf (accessed April 10, 2024).
3. Verkhovna Rada Ukrainy (1994) Lisovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21 sichnia 1994 roku № 3852-XII [Forest Code of Ukraine: Law of Ukraine dated January 21, 1994 No. 3852-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, no 17, art. 99. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (accessed April 7, 2024).
4. Vippel B., Semytska H. (2023) Analiz ochikuvanoho vplyvu potочної viiny ta pislivoiennoho periodu na derzhavne lisove hospodarstvo ta lisovi resursy v Ukraini [Analysis of the expected impact of the current war and the post-war period on state forestry and forest resources in Ukraine]. Zvit v ramkakh proiektu Vprovadzhenia staloho lisovoho hospodarstva, Ukraina (SFI) 30 p. Available at: https://www.sfi-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/wippel_war-impacts_report-ukr_31.12.2022-1.pdf (accessed April 28, 2024).
5. Forest Stewardship Council International. How the FSC system works. Available at: <https://fsc.org/en/how-the-fsc-system-works> (accessed April 17, 2024).
6. The Programme for the Endorsement of Forest Certification. Standards and Guides. Available at: <https://www.pefc.org/standards-implementation/standards-and-guides> (accessed April 17, 2024).
7. Marchuk I. (2023) Zatverdzheno proiekt Stratehii rozvytku myslyvskoho hospodarstva Ukrainy. [The project of the Strategy for the Development of the Hunting Industry of Ukraine was approved]. Pres-sluzhba Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy. RADA. Available at: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/241175.html (accessed May 3, 2024).
8. RADA: ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. (2021) Pro skhvalennia Derzhavnoi stratehii upravlinnia lisamy Ukrainy do 2035 roku : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 hrudnia 2021 r. № 1777-r. [On the approval of the State Forest Management Strategy of Ukraine until 2035: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 29, 2021 No. 1777-p.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (accessed May 7, 2024).
9. Vidkryti lis. Eksperty biut na spolokh : biobezpeka Ukrainy pid zahrozoiu v umovakh voiennoho stanu [Experts are sounding the alarm: the biosecurity of Ukraine is under threat in the conditions of martial law]. Available at: <https://www.openforest.org.ua/282456/> (accessed May 17, 2024).

10. Ministerstvo zakhystu dovyllia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy (2024) Stratehiia myslyvskoho hospodarstva na period do 2035 roku [Strategy of the hunting industry for the period until 2035]. Available at: https://drive.google.com/file/d/1_s7eed8VFr3NG-RILeR-4mQQjWhV0aiz/view?fbclid=IwAR3yxGXDwFRMqHe-r8tsrGaFRgn03Y8v0Q4LOC_EGEc8inRJYKQqBJkP4sU_aem_AXR1n9TJOf1blEwMTdPUbg1NMG-3tCpxcRg02ozUybZEG288A0BtbjE-ySEjigU62DzeNs9bKWrOsUL2Z23GVY_5 (accessed May 17, 2024).
11. Zaveriukha M. M. (2022) Lisova haluz v umovakh voiennoho chasu [Forest industry in wartime conditions]. *Juridical scientific electronic journal*, no. 5, pp. 330–332.